

набуває не лише неосязності, а й категоричності, безкомпромісності, огрублення, спрощення, вульгаризації, образливих форм і за всієї своєї простоти, але емоційності й бездоказовості може, як певний стереотип, існувати, паразитувати на складнощах міжконфесійних відносин досить тривалий час.

Для утвердження толерантних відносин між церквами, конфесіями, самими віруючими потрібні системні і систематичні зусилля як релігійної спільноти, так і всеукраїнського загалу, зацікавленого в стабільному суспільстві. Успіх цих зусиль слід шукати на шляху:

1. Мінімізації чи й нейтралізації дії причин, що прямо чи опосередковано, але у всіх випадках негативно діють на стан міжконфесійних відносин, сприяють виявам нетолерантних відносин (політизація релігії, клерикалізація держави і суспільства, втручання державних структур у міжцерковні, міжконфесійні відносини, розкол православних церков, дія екстремістськи та фундаменталістськи налаштованих віруючих, релігійних груп, навколоцерковних спільнот та ін.).

2. Трансформації вітчизняного законодавства у напрямі запровадження правових норм, що утверджують реальну рівність прав релігійних громад, організацій та об'єднань, не допускають вивищення одних релігій та церков над іншими (як би це не мотивувалося), ставлять надійні правові перепони дискримінації за світоглядною, віросповідною чи національною ознакою.

3. Вироблення надійних правових та адміністративних механізмів попередження і недопущення на місцях практики прихованої нетолерантності при розв'язанні місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування конкретних проблем релігійної сфери, що зачіпають міжконфесійні відносини (повернення культових будівель та майна, визначення питань правонаступництва релігійних громад, реєстрація нових релігійних організацій тощо).

4. Всебічне заохочення практики діалогу, переговорного процесу між конфліктуючими сторонами у релігійній сфері, в першу чергу, тими, що істотно впливають на релігійну ситуацію в Україні в цілому, – міжправославному, православно-греко-католицькому та ін.

5. Підвищення об'єктивності, рівня конфесійної незаангажованості, професійного рівня матеріалів щодо релігійної сфери, міжконфесійних відносин у засобах масової інформації.

■ ЗАСЦЬ О.

ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ МІЖКОНФЕСІЙНИХ РАД В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2010 РОКУ

2010 рік в Україні насичений подіями суспільно-політичного характеру: президентські вибори, формування нової владної команди, нові акценти в зовнішній і внутрішній політиці, розгубленість опозиції, протести правозахисників і студентів, зміни в судовій системі, повернення до Конституції України в редакції 1996 року, місцеві вибори, протести підприємців малого та середнього бізнесу проти Податкового кодексу, нові законодавчі ініціативи влади, анонсування адміністративної реформи тощо. На фоні бурхливих суспільно-політичних подій актуально розглянути діяльність міжконфесійних інституцій в контексті державно-церковних і суспільно-релігійних відносин в Україні за останній річний період.

■ Засць О.В. – голова Правління Інституту релігійної свободи.

Даний огляд не охоплює діяльність міжконфесійних рад, які діють на місцевому рівні, а також міжцерковних організацій, які утворені і діють задля досягнення мети в конкретній сфері (розповсюдження богослужбової літератури, співпраця у служінні в пенітенціарній системі тощо). Мета цієї статті – ознайомити широкий загал з діяльністю упродовж 2010 року міжконфесійних інституцій, які мають вплив (або претендують на такий) у релігійному середовищі України. Перш за все доцільно звернути увагу на роботу Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, Наряди представників християнських Церков України, Ради Євангельських Протестантських Церков України, а також проаналізувати стан деяких інших міжцерковних утворень.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Нагадаємо, що Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) була утворена 1996 року, як представницький міжконфесійний консультативно-дорадчий орган з метою об'єднання зусиль Церков і релігійних організацій у справі духовного відродження України, координації міжцерковного діалогу як в Україні, так і за її межами, участі в розробці проектів нормативних актів з питань державно-конфесійних відносин, здійснення комплексних заходів добродійного характеру.

На даний час до складу ВРЦіРО входить 19 Церков і релігійних організацій (православні, католики, протестанти, юдеї, мусульмани), що складає близько 95 % релігійної мережі України.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій упродовж 2010 року продовжувала займати в Україні провідну роль у сфері міжконфесійних та державно-церковних відносин. Головував у ВРЦіРО у цей період (з жовтня 2009 року по листопад 2010 року) був відповідальний за зовнішні зв'язки Римсько-Католицької Церкви в Україні єпископ Маркіян Трофим'як. З листопада у Раді головує Старший пресвітер Союзу вільних церков християн євангельської віри України Василь Райчинець.

Протягом року відбулося чотири засідання Секретаріату ВРЦіРО та два засідання Ради за участі глав конфесій. На цих зустрічах, на які також запрошувались народні депутати України, представники органів влади та експерти, представники конфесій проаналізували низку актуальних питань державно-конфесійних відносин, захисту й утвердження суспільної моралі.

Результатами обговорень стали звернення ВРЦіРО до органів державної влади, зокрема:

- до українського суспільства про потребу протидії лихослів'ю в Україні;
- до Президента України В.Януковича та Кабінету Міністрів України щодо розвитку державно-церковних відносин в Україні;
- до парламентського Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин щодо вдосконалення проекту Закону про порядок організації та проведення мирних заходів;
- до членів Постійної делегації Верховної Ради України в Парламентській Асамблеї Ради Європи щодо захисту суспільної моралі та забезпечення свободи совісті і віросповідання;
- до Президента України В.Януковича та Держкомнацрелігій з приводу урядових законодавчих ініціатив у сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій;
- до Кабінету Міністрів України з приводу необхідності поновлення діяльності Комісії з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій;
- до Голови Верховної Ради В.Литвина щодо діалогу між конфесіями та парламентом;
- до Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства закордонних справ, Держкомтелерадіо щодо утворення та активізації діяльності громадських рад з питань співпраці з релігійними організаціями;
- до Президента України В.Януковича та МЗС України з приводу позиції Української держави по відношенню до аморальних ініціатив Ради Європи;
- до українського народу з нагоди другого туру виборів Президента України.

2010 року представники ВРЦіРО брали активну участь в діяльності громадських рад при Міністерстві освіти і науки та при Міністерстві охорони здоров'я, що спеціалізуються на співпраці з Церквами і релігійними організаціями. Представники конфесій тісно співпрацювали з Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі. У вересні поточного року в рамках IV Національного конгресу з біоетики за участі представників Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій відбувся Симпозіум на тему «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності», резолюцію та роботу якого схвалила Національна Академія наук України.

Протягом року Головуючий у ВРЦіРО єпископ Маркіян Трофим'як за погодженням з главами конфесій розвивав постійний діалог з керівництвом держави та представниками органів державної влади, зокрема з Держкомнацрелігій, Міністерством охорони здоров'я, Національною експертною комісією з питань захисту суспільної моралі тощо. Разом з тим, незважаючи на непоодинокі звернення Всеукраїнської Ради Церков, протягом 2010 року не відбулось очікуваної в релігійному середовищі зустрічі Президента України В.Ф.Януковича з членами ВРЦіРО. Наявна ситуація певним чином гальмує розвиток державно-церковних відносин в Україні, оскільки чимало актуальних питань потребують обговорення саме на найвищому рівні. Налагодження і розвиток діалогу між конфесіями та владою на партнерських засадах залишається одним з важливих завдань для Церков і релігійних організацій України.

Нарада представників християнських церков України. Нарада представників християнських Церков України (Нарада Церков) була утворена 2003 року. Згідно з установчими документами, головною метою Народи Церков є сприяння поширенню в Україні засад християнства та релігійної свободи, розвиток діалогу між християнами у відродженні християнської моралі в суспільстві, подолання наслідків радянського атеїзму і тоталітаризму та встановлення партнерських відносин між Державою та Церквою для розбудови громадянського суспільства.

До складу Народи Церков входять представники 9 християнських церков: Української Православної Церкви Київського Патріархату, Української Православної Церкви Московського Патріархату, Української Греко-Католицької Церкви, Римсько-Католицької Церкви в Україні, Всеукраїнського Союзу Церков евангельських християн-баптистів, Всеукраїнського Союзу Церков християн віри евангельської – п'ятидесятників, Української Християнської Євангельської Церкви, Братства незалежних церков і місій евангельських християн-баптистів України та Української Лютеранської Церкви. Головування у Народі Церков 2010 року здійснювала Українська Православна Церква МП.

Протягом року відбулось одне засідання Народи Церков та проведена зустріч глав християнських Церков України. Під час цих заходів була обговорена позиція МЗС України та Постійної делегації Верховної Ради в ПАРЕ, заявлена при розгляді на рівні Ради Європи проектів документів, пов'язаних з підтримкою так званих сексуальних меншин. Учасники цих зустрічей виробили низку пропозицій щодо покращення діалогу з МЗС України та членами Постійної делегації в ПАРЕ від України стосовно захисту суспільної моралі й утвердження релігійної свободи.

За результатами згаданих зустрічей глави християнських Церков України ухвалили низку документів:

- Декларацію «Про негативне ставлення до гріха гомосексуалізму, його пропагування в суспільстві та спроб легалізації так званих одностатевих шлюбів (реєстрації одностатевих партнерств»);
- Відкрите звернення до української громадськості з приводу потреби захисту високих моральних засад та сімейних цінностей;
- Відкритий лист до Уряду, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту і до Міністерства освіти і науки «Про необхідність комплексної інформаційно-просвітницької діяльності Держави у справі профілактики поширення СНІД та ВІЛ-інфекції серед населення».

Крім того, Нарада представників християнських церков України надіслала звернення до Європейського Суду з прав людини, в якому висловила свою позицію відносно справи про релігійні символи в італійських школах («Лаутсі проти Італії»). На черговому засіданні Наради Церков планується підбити підсумки діяльності за річний період, обрати Головуючого у Нараді Церков на наступний період та окреслити орієнтовний план роботи на 2011 рік.

Рада Євангельських Протестантських Церков України. Рада Євангельських Протестантських Церков України (РЕПЦУ) була утворена 2006 року. До складу Ради входять керівники 9 євангельських Церков (релігійних об'єднань). Серед них: Всеукраїнський Союз Церков євангельських християн-баптистів, Всеукраїнський Союз Церков християн віри євангельської – п'ятидесятників (ВСЦХВСП), Українська Уніонна конференція Церкви адвентистів сьомого дня, Українська Християнська Євангельська Церква, Союз вільних церков християн євангельської віри України, Українська Лютеранська Церква (УЛЦ), Братство незалежних церков і місій євангельських християн-баптистів, Асоціація місіонерських церков України та Об'єднання незалежних харизматичних християнських церков України (Повного Євангелія). Останнє релігійне об'єднання було прийнято до складу РЕПЦУ у грудні 2010 року. Протягом останнього року головували в РЕПЦУ єпископ УЛЦ В'ячеслав Горпинчук (січень), старший єпископ ВСЦХВСП Михайло Паночко (лютий – листопад), а з 3 грудня – старший єпископ УХЄЦ Леонід Падун.

2010 року відбулось 6 засідань Ради Євангельських Протестантських Церков України, на яких було розглянуто низку питань стосовно стану державно-конфесійних відносин, захисту суспільної моралі, проблематику спроб політизації релігійних організацій, інформаційного висвітлення діяльності євангельських Церков, відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія, порушення релігійних прав і свобод.

За результатами засідань РЕПЦУ ухвалила, зокрема, такі документи:

- Заява відносно неприпустимості втягування Церков у політичну діяльність (квітень 2010 р.).
- Звернення до Київського міського голови Л.Черновецького щодо об'єктивного висвітлення комунальними ЗМІ релігійного життя в м. Києві (червень 2010 р.);
- Відкрите звернення на підтримку Резолюції Симпозіуму «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності» (жовтень 2010 р.);
- Звернення до Президента України В.Януковича щодо Податкового кодексу України (грудень 2010 р.);
- Звернення до МЗС України «Про захист прав та інтересів українських громадян під час відвідин Республіки Узбекистан» (грудень 2010 р.).

Діяльність РЕПЦУ сприяла мінімізації спроб політизувати релігійне середовище напередодні виборів до місцевих органів влади. Рада демонструвала відкритість до діалогу з іншими Церквами протестантського напрямку, зокрема, шляхом запрошення представників цих релігійних організацій на свої засідання з правом дорадчого голосу. Протягом року РЕПЦУ надавала духовно-моральну підтримку людям, які постраждали внаслідок діяльності релігійної організації «Посольство Боже» (керівник – громадянин Нігерії Сандей Аделаджа).

Українська міжцерковна рада. Українська міжцерковна рада (УМР) була утворена 2003 року. До її складу входять керівники близько 20 релігійних об'єднань євангельського напрямку та низки громадських організацій і релігійних мас-медіа. У першому півріччі 2010 року в УМР головував єпископ «Церкви живого Бога» Сергій Балюк, у другому півріччі головування в Раді перейшло до єпископа Церкви християн віри євангельської «Спасіння» Пилипа Савочки.

Протягом року УМР провела кілька засідань, на яких було обговорено низку питань, пов'язаних зі станом державно-церковних відносин в Україні, проведенням духовно-молитовних заходів (наприклад, «Міжнародна молитва за пробудження-2010»), зверненнями до громадськості у зв'язку з виборами тощо.

Слід зауважити, в поточному році були спроби окремих діячів- членів Ради привнести політичні моменти в середовище Української міжцерковної ради, але

вони не мали розвитку. Загалом вплив УМР 2010 року на сферу державно-церковних відносин в Україні був обмеженим і незначним.

Рада представників духовних управлінь і центрів мусульман України при Держкомнацрелігій України. Рада представників Духовних управлінь і центрів мусульман України при Держкомнацрелігій утворена у квітні 2009 року як представницький консультативно-дорадчий орган мусульман України при Державному комітеті України у справах національностей та релігій. Членами Ради на даний момент фактично є представники трьох з п'яти мусульманських релігійних об'єднань, які діють на території України: Духовного управління мусульман Криму, Духовного управління «Київський муфтіят» та Духовного управління мусульман «Умма».

Зазначена Рада 2010 року займалася переважно питаннями координації паломницьких поїздок мусульман України до святих місць ісламу. Діяльність цієї Ради ускладнюється тим, що Духовне управління мусульман України (Київ) та Духовний центр мусульман України (Донецьк) не беруть участі в її роботі. Разом з цим, зазначені релігійні об'єднання входять до складу Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

Інші об'єднання. На завершення у цій статті згадаємо про **Всеукраїнську раду християнських церков (ВРХЦ) та Духовну раду України.** ВРХЦ, яка фактично залишається регіональним проектом, протягом 2010 року продовжувала перебувати у стадії формування, яке ускладнилося у зв'язку з переходом частини членів ВРХЦ в Духовну раду України. Осередки ВРХЦ діють у Дніпропетровську, Миколаєві, Кіровограді та деяких інших містах, проте вони мали незначний вплив на міжцерковний та державно-церковний діалог. Останнім часом ВРХЦ намагається започаткувати діалог і спільні проекти з Українською міжцерковною радою, про яку мова йшла вище.

Духовна рада України була утворена близько року тому на хвилі президентських виборів за ініціативи представників Партії регіонів та деяких релігійних громад харизматичного і п'ятидесятницького напрямку. Ця інституція ще знаходиться у стадії формування. Деякі члени цієї Ради стали депутатами місцевих рад на жовтневих виборах, що вказує на політичну основу цього проекту. На початку 2010 року представниками Духовної ради України було зроблено кілька гучних політичних заяв, проте вони не мали суспільного резонансу.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що основним і найбільш впливовим суб'єктом міжконфесійних та державно-церковних відносин в Україні протягом 2010 року залишалась Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. У свою чергу, Нарада представників християнських Церков України діяла в унісон з ВРЦіРО, посилюючи вплив останньої у сфері державно-церковних відносин і, особливо, у сфері захисту та утвердження суспільної моралі. Слід зауважити, що протягом останнього року спостерігалось зростання авторитету і набуття певної суспільної ваги Радою Євангельських Протестантських Церков України.

Загалом у трьох названих міжконфесійних організаціях представлені найбільш чисельні Церкви і релігійні організації, які мають багатий досвід у сфері міжконфесійних, державно-церковних та суспільно-релігійних відносин. Разом з тим, у цілому всі міжконфесійні організації протягом 2010 року тією чи іншою мірою здійснювали важливу функцію щодо розвитку діалогу між представниками різних релігійних, національних, етнічних та інших груп, що є вкрай необхідним для утвердження миру та порозуміння в українському суспільстві.